

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Danne-Virke et Tids-Skrift

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Danne-Virke et Tids-Skrift", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1816_297-intro-shoot-idm129.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvigs hensigt med *Danne-Virke*

På omslaget af første binds første hæfte introducerer han læseren for den nye udgivelse:

Hermed begynder et Tidsskrift, især, som man seer, bestemt til Stykker der angaae dansk Historie, Sprog og Poesie, uden at dog Planen udelukker noget der stemmer med Skriftets Aand (Grundtvig 1816, på indersiden af omslagets sidste blad).

Denne alsidige tilgang forklarer han nærmere i tidsskriftets første prosatekst, "Om dansk Poesie, Sprog og Historie", der kan anskues som en indledende programerklæring, hvori den danske særegenhed og sprogets fuldendthed beskrives (se indledningen til "Om dansk Poesie, Sprog og Historie"; se også Lundgreen-Nielsen 1980, s. 690).

Bibelen som grundlag

I fortalen til første bind opsummerer Grundtvig, at "Historien og dens *Opkomst*" er, hvad han "uafslædig har for Øie" (Grundtvig 1816e, s. XI) og senere, at det er hans agt i *Danne-Virke* at give "et Omrids af menneskelige Vilkaar saavidt, og saa godt jeg kiender til dem" (s. XIV). At grundlaget for sand historisk erkendelse og for opbygningen af en åndelig fæstning stadig er kristendommen og Bibelen begrundes han bl.a. i fortalen til tidsskriftets bind 3:

thi det var jo umuligt, at en Lærdom der aabenbarer Guds Forhold til Verden og Mennesket, Menneskets Bestemmelse, og Maaden, hvorpaa samme ene kan opnaaes, at den Lærdom kunde være sand, uden at finde sin Stadfæstelse overalt i Verden og Mennesket : i alt Timeligt (Grundtvig 1817d, s. X).

Det timelige aspekt i menneskets tilværelse, historien, vidner om Guds forsyn og styrelse. Sammenhængen mellem forsyn og historie findes også i tidsskriftets genkommende motto på titelbladet af alle fire bind: "Klokken i den danske Kirke, / Det er Sagas klingre Skjold, / Til at bygge Danne-Virke, / Vække den hver Dane bold! / Ret den klinger dog i Vangen, / Kun i Chor med Kirkesangen, / Under Thyra Dannebød". Mottoet stammer fra strofe 25 af Grundtvigs "Efterklang" til "Norne-Giæst" i *Heimdall. Dansk Nyaars-Gave for 1816* (1815). Strofen sammenfatter Grundtvigs forestilling om, at foreningen af den danske kristendom og historie (Saga) er det eneste, der kan yde landet beskyttelse. I den forgangne tid var det under dronning Thyras ledelse, at voldanlægget ifølge overleveringen blev opført. Ved at navngive sit tidsskrift *Danne-Virke* placerer Grundtvig sig altså som sidestykke til Thyra, og som sin tids bygmester af det nu åndelige forsvarsværk for Danmark.

At den bibeltro overbevisning er et grundvilkår for *Danne-Virke* gentages siden hen i de næste bind, hvor Grundtvig fx i fortalen til andet bind vedgår, at indholdet ikke retter sig efter tilhængere af "Mode og Døgnsmag" (Grundtvig 1817a, s. [III]). I samme fortale forklarer Grundtvig, at hans vedholdende kritik af sin samtid ikke havde været mulig uden "eenfoldig, ja hvad man har behaget at skiælde for *cras* og *bogstavelig* Christendom" (s. VI f.). I tredje binds fortale understreger Grundtvig endnu en gang sin hensigt, nemlig at levere et "*dansk-historisk Tids-Skrift*" (Grundtvig 1817d, s. [IX]), hvis fundament er troen, idet ingen "kan lægge nogen anden forsvarlig Grundvold, end den som lagt er: *Jesus Christus*" (s. X; jf. 1 Kor 3,11).

Grundtvigs historiesyn

I slutningen af 1817 udkom endnu en verdenshistorie fra Grundtvigs hånd, nemlig *Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum* (herefter *Verdenskrøniken* 1817). Anledningen var 300-året for reformationens begyndelse. Værket bygger på udgivelsen fra 1812, hvortil dog er føjet et væsentligt udvidet kapitel om tiden efter Luther, og hvor hovedvægten er en kritik af især tysk åndsliv og litteratur. Sin kritiske holdning til trods var tyske historisk-filosofiske forfattere som Lessing, Kant, Herder, Schelling, Fichte og Friedrich Schlegel i denne tid afgørende for Grundtvigs tænkning. Samme forfattere nævnes flere gange i *Danne-Virke* (se oversigt i Vind 1999, s. 609-612). Artiklerne i *Danne-Virke* er blevet betragtet som Grundtvigs korrektiv til den filosofi, han kritiserer i *Verdenskrøniken* 1817 (Michelsen 1986, s. 59). I fortalen til sidstnævnte peger Grundtvig selv på sammenhængen: "Betragtningerne i samme [*Danne-Virke*] staae i saa nøie et Forhold til nærværende Bog, at hvem der vil have godt af den, gjør vel i at læse dem med" (Grundtvig 1817b, s. XXIII f.; se indledningen til *Verdenskrøniken* 1817).

Grundtvigs historiefilosofi, eller det han kalder *historisk vidskab*, er funderet i tanken om, at al sand filosofi må være historisk, da:

Fornuften finder intet i sig selv uden Maalestocken for timelig Sandhed, og maae udenfor sig søge Vidskabens Indhold, historisk, fordi Mennesket udvikler sig i Tiden og kan kun begribes i den, historisk, fordi den maae være stykkeviis og kan kun sluttet med Tiden (Grundtvig 1816b, s. 120).

Citatet udtrykker, at erkendelse for Grundtvig er en erfarings sag, der ikke alene kan baseres på fornuften. Grundtvig anerkendte ikke, i modsætning til Kant, nogen form for a priori almen og universel erkendelse, men udelukkende a posteriori erkendelse (Vind 1999, s. 140). Et andet sted i *Danne-Virke* noterer han, at filosofi er "en stedse ufuldstændig men voxende, ufuldkommen men fortsat Erkiendelse af Mennesket som det er i Sandhed og udvikles i Tiden" (Grundtvig 1816c, s. 240). Gennem den historiske oplysning kan vi gradvis erkende mere og mere om menneskets tilværelse og grundvilkår. Det er Grundtvigs optimistiske overbevisning, at vi i og med historien kan nå nærmere den sande erkendelse (Vind 1999, s. 138). I tråd hermed påpeger han i fortalen til andet bind, at det han i det foregående bind uforvarende har kaldt afhandlinger, som indikerer "et Arbeide, hvorpaa Forfatteren mener at have lagt den sidste Haand", i stedet bør anskues som ufærdige betragtninger, "blot foreløbige Blik og Vink og Tilberedelser" (Grundtvig 1817a, s. VIII; jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 852).